

TAPA VALLA ARENGUKAVA 2018-2025
LISA 1. LÜHIÜLEVADE VALLAST

September
2020
Tapa vald

Sisukord

1.	Rahvastik.....	3
1.1	Elanike arvu muutused.....	3
1.2	Rahvastiku rahvuslik, sooline ja vanuseline koosseis.....	4
1.3	Loomulik iive ja ränne	6
2.	Majanduskeskkond	10
2.1	Riigi tasand.....	10
2.2	Omavalitsuse tasand.....	11
2.2.1	Peamised majandusharud ja ettevõtted.....	11
2.2.3	Töö ja sissetulek	13
2.2.4	Kinnisvaraturg	15
3.	Sotsiaalkeskkond.....	17
3.1	Haridus ja noorsootöö	17
3.1.1	Alusharidus.....	18
3.1.2	Üldharidus	20
3.1.3	Huviharidus ja noorsootöö.....	22
3.2	Sotsiaaltoolekanne ja tervishoid.....	23
3.3	Kultuur, sport ja vaba aeg	24
4.	Looduskeskkond ja avalik ruum	26

Dokumendi selgituseks

Käesolev ülevaade on enamjaolt koostatud 2017. a juulis, mil Tamsalu ja Tapa vald ei olnud veel ühinenud. Seal, kus otstarbekas, on Tapa ja Tamsalu valda käsitletud koos, teatud juhtudel aga eraldiseisvana. Arvestada tuleb, et ülevaate aluseks olevad statistilised andmed on kogutud iga omavalitsusüksuse kohta eraldi ja vajadusel on andmeid summeeritud. Peatükk 2.1 on aga koostatud septembris 2017 (tulenevalt asjaolust, et rahandusministeerium avaldas oma suvise majandusprognoosi 13.09.2017) ja peatükk 2.2.4 jaanuaris 2018 (valmis Maa-ameti möödunud aasta kinnisvaraturu ülevaade).

1. Rahvastik

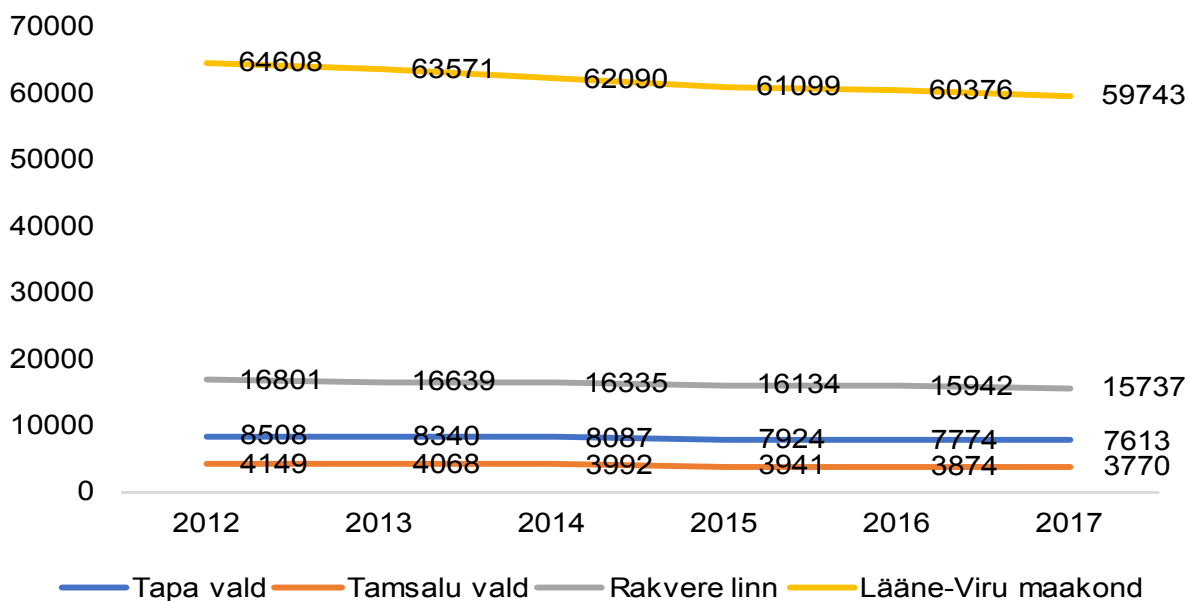
Rahvastiku ülevaate lähtealuseks on rahvastikuregistri andmed Tapa valla, Tamsalu valla ja ülejäänud Lääne-Viru maakonna kohalike omavalitsuste kohta perioodil 1.1.2012 kuni 1.1.2017. Rahvastikuregistri andmed on kohalikele omavalitsustele aluseks nii üksikisiku tulumaksu laekumisel kui ka valdava osa kohalike teenuste ja hüvede osutamisel.

1.1 Elanike arvu muutused

Seisuga 1. jaanuar 2017 elas Tapa vallas 7613 ja Tamsalu vallas 3770 inimest. 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste tulemusena moodustunud Tapa vallas¹ elab seega kokku 11 383 inimest. Tegemist on suuruselt teise omavalitsusega Lääne-Viru maakonnas. Ühinenud Tapa vallas elab ligikaudu 19% maakonna rahvastikust. Elanike arvult suurim kohalik omavalitsus maakonnas on Rakvere linn 15 737 elanikuga (4354 elanikku rohkem kui ühinenud Tapa vallas).

Joonis 1 kirjeldab piirkonna viimasel viiel aastal toimunud rahvaarvu muutust. Kõige rohkem on elanike arv vaadeldavatest omavalitsustest vähenenud Tapa vallas (895 inimese võrra, mis on üle 10% kogurahvastikust), järgnevad Tamsalu vald (379 inimese võrra ehk ligikaudu 9% rahvastikust) ja Rakvere linn (1064 inimese võrra, ligikaudu 6% rahvastikust). Lääne-Viru maakonna rahvastik kokku on perioodil 2012-2017 vähenenud 4865 elaniku võrra (ligikaudu 8% kogurahvastikust).

¹ Edaspidi kasutatakse kontekstis, kus mõeldakse 2017 a. KOV valimiste tulemusena moodustunud omavalitsust sõnapaari “ühinenud Tapa vald” ja “Tapa vald” kui räägitakse Tapa vallast 2017. a KOV valimisteni kehtinud piirides.

Joonis 1. Rahvaarvu muutus Lääne-Viru maakonnas 2012-2017

Tapa valla rahvaarv on vähenenud mõnevõrra kiiremas tempos kui Tamsalu valla oma (vt tabel 1). Tapa vallas on rahvaarvu kahanemise kiirus olnud järjepidevalt 2% piirimail (erandiks 2013. aasta), Tamsalu vallas on see kõikunud 1,3%-2,7% vahel. Rakvere linna rahvaarv kahaneb võrreldes Tapa ja Tamsalu vallaga aeglasemas tempos.

Tabel 1. Rahvaarvu muutus Lääne-Viru maakonnas 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	Muutus kokku
Tapa vald	-2,0%	-3,0%	-2,0%	-1,9%	-2,1%	-10,5%
Tamsalu vald	-2,0%	-1,9%	-1,3%	-1,7%	-2,7%	-9,1%
Rakvere linn	-1,0%	-1,8%	-1,2%	-1,2%	-1,3%	-6,3%
Lääne-Viru maakond	-1,6%	-2,3%	-1,6%	-1,2%	-1,0%	-7,5%

1.2 Rahvastiku rahvuslik, sooline ja vanuseline koosseis

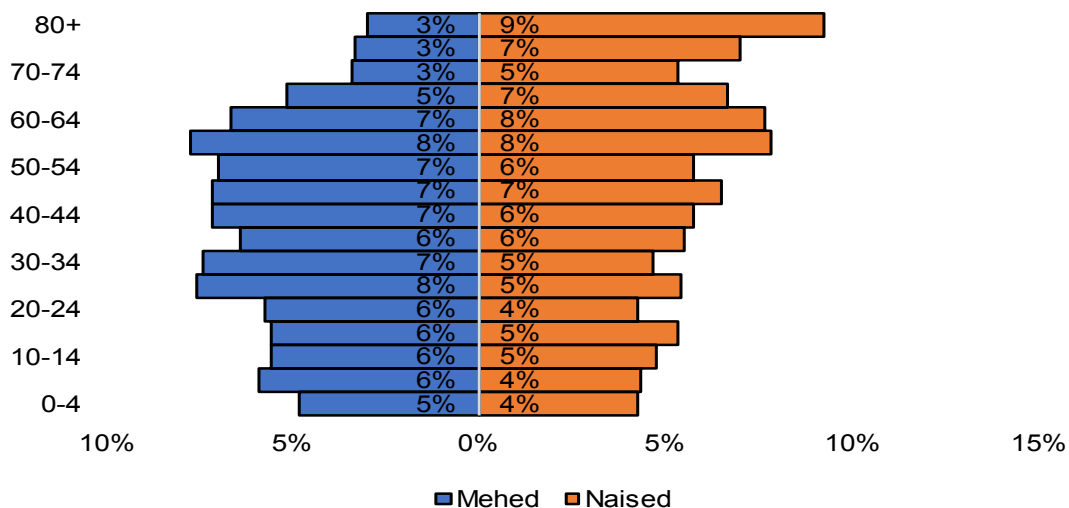
2011. aasta rahvaloenduse andmetel määratles 87% Lääne-Viru maakonna elanikest ennast eestlasena ja 13% muu rahvuse esindajana (kellest omakorda 10% määratles ennast venelasena). Tamsalu vallas määratles ennast eestlasena 85% elanikkonnast ja muu rahvuse esindajana 15% elanikkonnast (kellest omakorda 10% määratles ennast venelasena). Vallasiseses linnas Tamsalus määratles ennast muu rahvuse esindajana kokku 18% elanikest, kellest omakorda 12%

määratlesid ennast venelasena. Tapa vallas määratles end eestlasena 68% elanikest, muusse rahvusesse kuuluvaks määratles ennast aga 32% elanikest (sellest omakorda 25% määratlesid ennast kuuluvat vene rahvusesse). Vallasiseses linnas Tapal olid protsendid vastavalt 59 ja 41 (41%-st määratles ennast venelasena 32%).

Värskeimad andmed omavalitsuste lõikes puuduvad. 2017. aastal on Lääne-Viru maakonna elanikest u 12% muu rahvuse esindajad ja kellest omakorda 9% on venelased. Seega on maakonna muust rahvusest elanikkond viimase kuue aastaga veidi vähenenud. Võib vaid oletada, et ka Tapa ja Tamsalu valla muust rahvusest elanike arv on sarnaselt maakonnale vähenenud. Võttes aga aluseks 2011. aasta andmed moodustab muust rahvusest elanikkond ühinenud Tapa valla kogurahvastikust umbes 26%, kellest omakorda u 20% on vene rahvusest.

Ühinenud Tapa vallale, sarnaselt paljudele teistele Eesti kohalikele omavalitsustele, on iseloomulik rahvastiku soolis-vanuseline jaotus, mis on tasakaalust väljas nii sugude suhte kui vanusjaotuse vaates (vt joonis 2). Kuni 55-eluaastani on mehi rohkem kui naisi, sealt edasi on aga selges ülekaalus naised.² Vanuse tõustes naiste osakaal kasvab. Antud juhul on suurim küsimus, kuidas neid tõenäoliselt üksi elavaid arvukaid vanuserühmasid aktiivselt ühiskonnaellu kaasata. Märkida tuleb ühtlasi, et vanuses 20-34 on mehi 26% (absoluutarvuna 290) võrra rohkem kui naisi. Suurim on sugude vaheline erinevus vanuserühmas 30-34, kus mehi on 33% rohkem kui naisi (absoluutarvuna 132). Vanuserühmas 25-29 on mehi 23% (absoluutarvuna 95) võrra rohkem. Vanus 20-35 on aga tavapärane aeg pere loomiseks ja laste saamiseks. Seega teoreetiliselt puudub ligikaudu neljandikul meestest võimalus leida endale kodukohast sobiv kaaslane.

² Nooremas vanuses on suhe juba bioloogiliselt veidi nihkes, sest keskmiselt sünnib 105 poisi kohta 100 tüdrukut. Vanemas eas on loomulik suhte kaldumine naiste kasuks, kelle oodatav keskmine eluiga on ligi 10 aastat pikem kui meestel.

Joonis 2. Rahvastiku soolis-vanuseline jaotus ühinenud Tapa vallas 1.1.2017 seisuga

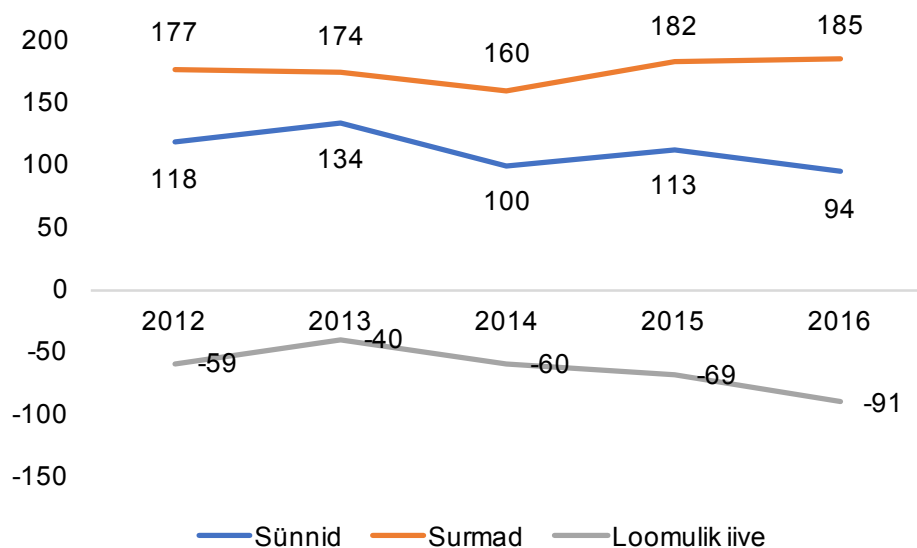
Vaadates elanikkonna vanuselist jaotust on näha, et kõige arvukamad vanuserühmad on 55-59 ja 60-64 ja kõige väiksemad nooremad vanuserühmad. Lapsed vanuses 0-14 moodustavad ühinenud Tapa valla rahvastikust 15%, tööeline elanikkond (vanuses 15-64) 63% ja üle 65-aastased 22%. Võrreldes 2012. aastaga on üle 65-aastaste osakaal tõusnud 20%-lt 22%-ni kogurahvastikust. Positiivne on asjaolu, et laste vanuses 0-14 ja tööelise elanikkonna osakaal on natuke tõusnud. Vaatamata sellele rahvastik vananeb ja maksumaksjate arv ning osakaal väheneb. Seega kasvab järjepidevalt surve sotsiaalhoolekandele ja tervishoiule. Lapsi vanuses 0-7 on enam-vähem sama palju kui lapsi vanuses 8-14, st et vähemalt järgneval seitsmel aastal koolikohtade vajadus oluliselt ei muutu. Edasine sõltub eeskätt peale tulevate põlvkondade suurusest.

Avalike teenuste osutamise planeerimisel on oluline arvestada ka erinevate paikkondade erisustega. Tamsalu valla territooriumil on nii lapsi vanuses 0-14 kui vanemaealisi tunduvalt vähem kui Tapa valla aladel. Seda tuleks nii haridus- kui sotsiaaltaristu kavandamisel arvesse võtta. Vanuselise jaotuse muutumises piirkondade vahel suuri erinevusi ei ole.

1.3 Loomulik iive ja ränne

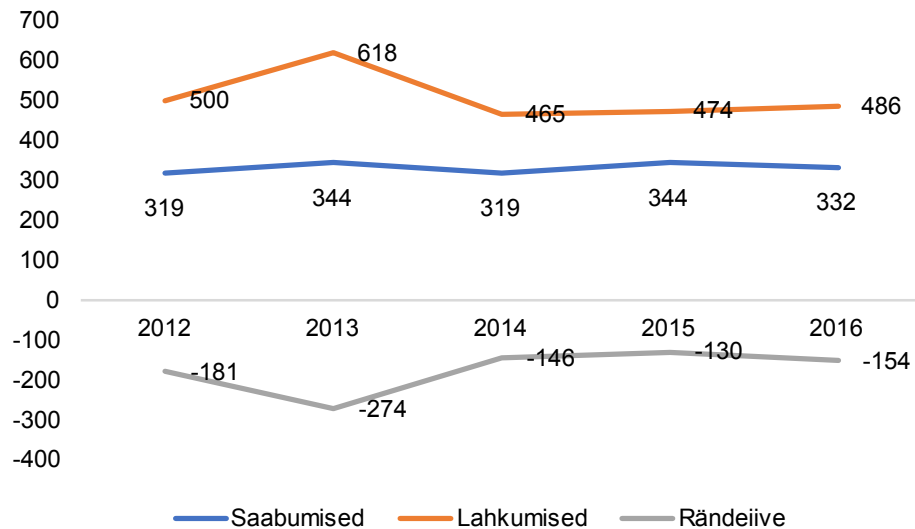
Vaatamata sellele, et sündide arv on viimase viie aasta lõikes püsinud enam-vähem samal tasemel ja surmade arv on vähenenud, on loomulik iive negatiivne (vt joonis 3). 2016. aastal sündis 91 inimest vähem kui suri, 2012. aastal oli vastav näitaja 59. Viimasel viiel aastal on surmade arv ületanud sündide arvu aastakeskmiselt 60 inimese võrra.

Negatiivne loomulik iive tuleneb omakorda vanusstruktuuri ja summaarse sündimuse vanuskordaja koosmõjust. Kogu Eesti näitaja on allpool taastootmistaset, milleks loetakse keskmiselt 2,1 last fertiilses eas naise kohta. Ühinenud Tapa vallas on vastav näitaja 1,5.

Joonis 3. Loomulik iive ühinenud Tapa vallas 2012-2016

2016. aastal ületas väljaränne sisse-rände 154 inimese, 2012. aastal 181 inimese võrra, st vallast läheb ära rohkem inimesi kui asemele tuleb (vt joonis 4). Jättes 2013. aasta välja, on nii sisse-ränne kui väljaränne püsinud enam-vähem samal tasemel. Lääne-Viru maakonnas oli rändesaldo 2012. aastal -455 inimest ja 2016. aastal -318 (Statistikaameti andmetel). Seega Tapa ja Tamsalu vallast väljarännanud moodustavad märkimisväärse osa kogu maakonna väljarändajate arvust.

Joonis 4. Ränne ühinenud Tapa vallas 2012-2016

Väljarändajate arv on suurim vanuserühmades 0-4 ning 20-24 ja 25-29. Liikuvamad on seega väikeste lastega pered ja noored. Vanuse kasvades lahkujate ja saabujate arv ühtlustub. Ainsad vanuserühmad, kus saabujate arv ületab lahkujate arvu, on Tamsalu vallas 65-69 ja Tapa vallas 65-69 ja 70-74. Tamsalu vallas on väljarändajate sooline jaotus rohkem naiste poole kaldu, Tapa vallas on erinevused väiksemad. Tapa vallas lahkuvad naised umbes viis aastat varem kui mehed. See võib olla üheks põhjuseks, miks teatud vanuserühmades on meeste osakaal naiste omast tunduvalt suurem. Antud juhul tuleks ilmselt mõelda, kuidas tuua neid noori naisi pärast õpingute lõppemist piirkonda tagasi.

Vaadates rändevoogusid sisserände lähteomavalitsuse ja väljarände sihtomavalitsuse seisukohalt, on mõlemal juhul esikohal Tallinn ning seda nii Tamsalu kui Tapa valla osas. Tapa vald kaotab enim elanikke just Tallinna linnale. Tapa puhul on väljarände sihtomavalitsusena teisel kohal Kadrina vald, järgnevad Rakvere linn ja Tartu linn; Tamsalu puhul on Rakvere linn teisel kohal, järgnevad Väike-Maarja vald, Vinni vald ja Tapa vald. Nimetatud vallad on ka peamiste rände lähtekohtade seas. Väljarändest ligikaudu 16% moodustab välisränne, peamiseks sihtriigiks on naaberriik Soome. Lääne-Viru maakonnas tervikuna on välisrände osakaal kogu väljarändest ligikaudu 19% (Statistikaameti andmetel).

Statistikaameti rahvastikuproгноosi kohaselt väheneb Lääne-Viru maakonna rahvastik aastaks 2025 ligikaudu 4800 inimese võrra (8%), Rakvere linna elanike arv ligikaudu 1800 inimese võrra (11%). Eeldusel, et Tapa valla elanikkond kahaneb samas tempos, elab 2025. aastal Tapa vallas ligikaudu 10 000 inimest.

Elanikkonna vähenemine on tingitud nii negatiivsest loomulikust iibest kui negatiivsest rändesaldost. Viimasest isegi rohkem – 2016. aastal vähenes rahvaarv negatiivse loomuliku iibe

tulemusena ligikaudu 90 inimese võrra, negatiivne väljaränne tõi aga endaga kaasa 154 inimese lahkumise. Seega on demograafilisest situatsioonist tõsisem mure inimeste äramine.

2. Majanduskeskkond

2.1 Riigi tasand

Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi (13.09.2017) kohaselt on Eesti lähinaabrite viimaste kvartalite majandustulemused olnud oodatust positiivsemad, mis on avaldanud mõju ka Eesti majanduskasvule. Samuti on pärast viivitusi käivitunud 2014-2020 Euroopa Liidu struktuurivahendite programmiperiood, mis koos sügisel toimuvate kohaliku omavalitsuse volikogu valimistega kaasas käiva investeerimisaktiivsuse tõusuga annavad olulise riigipoolse tõuke majandusarengule. Nii tugev väliskeskkond, säilinud ekspordivõimekus kui ka hoogustuvad investeeringud annavad põhjust Eesti majanduskasvu ootusi ülespoole korrigeerida.

Tabel 2. Rahandusministeeriumi suvine majandusprognoos 2017

	2017	2018	2019	2020	2021
SKP reaalkasv	4,3%	3,3%	3,0%	3,0%	3,0%
Tarbijahinnaindeks	3,4%	2,7%	2,5%	2,5%	2,0%
Hõive kasv	0,8%	0,4%	0,5%	0,4%	0,3%
Tööpuudus	6,9%	8,3%	8,9%	9,2%	9,3%
Keskmine kuupalk (€)	1 217,0	1 280,3	1 350,7	1 422,3	1 494,8
Palgakasv	6,4%	5,2%	5,5%	5,3%	5,1%

2017. aasta kokkuvõttes kiireneb tarbijahindade tõus 3,4%-ni, olles viimase viie aasta kiireim. 2018. aastal võib oodata inflatsiooni mõningat aeglustumist (2,7%), kuna taandub välja kütuse kallinemise mõju. 2019. aastal alaneb inflatsioon 2,5%-ni ning prognoosiperioodi lõpus 2,0%-ni eelkõige maksumeetmete mõju taandumise tõttu.

Tööhõive kasv on olnud kiirem sisenõudlusega seotud tegevusaladel, kuid ka ekspordisektoris vajatakse lisatöökäsi. Pärast neli aastat kestnud langust on ehitussektor riigi investeeringute toel taas kasvamas, mistõttu on ka seal hõivatute arv taas tõusnud. Prognoosi kohaselt oodatakse 2017. aasta hõive kasvuks 0,8%, mis aeglustub järgnevatel aastatel majanduskasvu stabiliseerumise ning tööjõu pakkumispoolsete piirangute tõttu. Tööjõu pakkumist mõjutavad ühelt poolt tööealise rahvastiku vähenemine ning teisalt üldise aktiivsuse tõus ning rändesaldo positiivseks pöördumine. Lisaks suurendab tööturul osalemist 2016. aasta keskel käivitunud töövõimereform, mis kiirstatistika põhjal võib osutada varem eeldatust edukamaks. Töövõimereformi statistiliseks kõrvalmõjuks võib pidada töötuse suurenemist, kuna vähenenud töövõimega inimesed peavad end registreerima töötukassas, kuid nende jaoks on töö leidmine raskendatud ning toetavate meetmete mõju avaldub järk-järgult.

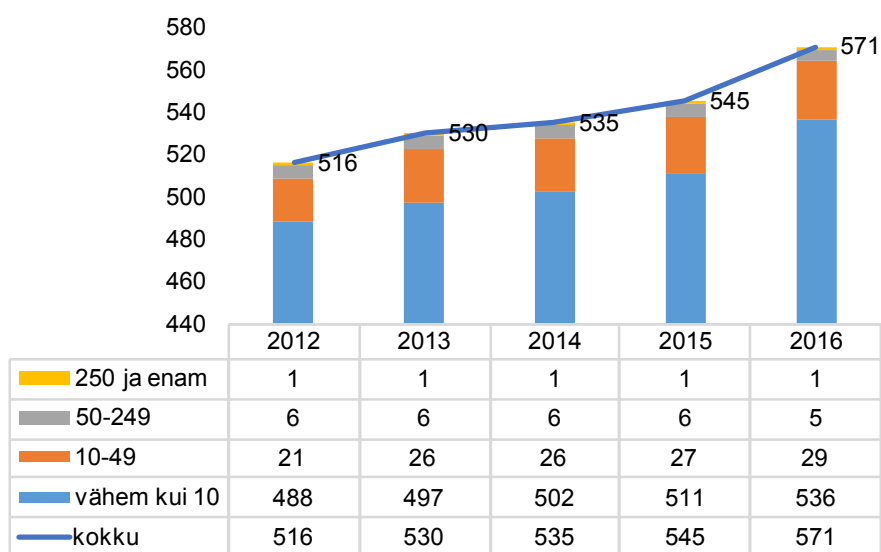
Kuigi keskmise palga kasvutempo on 2017. aasta esimesel poolaastal püsinud stabiilselt 6% läheduses ning majanduskasvu kiirenedes näitavad maksuameti viimased andmed tõusu ka

palgakasvu tempos, on palga ostujõu ehk hinnatõusuga korrigeeritud keskmise palga kasv varasema paari aastaga võrreldes oluliselt aeglustunud, jäädes prognoosiperioodil 3% lähedusse. Palgakasv on käesoleval aastal suhteliselt laiapõhjaline, kuigi alampalga ca 10% tõus survestab tõstma töötasusid just keskmisest madalama palgaga harudes. Majanduskonjunkturi näitajate kohaselt on tööjõu nappus viimaste kuude jooksul järsult suurenenud, kuigi selle tase on endiselt võrreldav buumieelse ajaga. Prognoosi kohaselt on oodata 2017. aasta palgakasvuks 6,4%, mis aeglustub 2018. aastal 5,2%-ni tulumaksureformi positiivse mõju tõttu, mis on suunatud keskmisest madalamat töötasu saavate inimeste sissetulekute suurendamisele. Järgmistel aastatel jätkub mõõdukalt kiire palgatõus, mis on kooskõlas tootlikkuse arengutega.

2.2 Omavalitsuse tasand

2.2.1 Peamised majandusharud ja ettevõtted

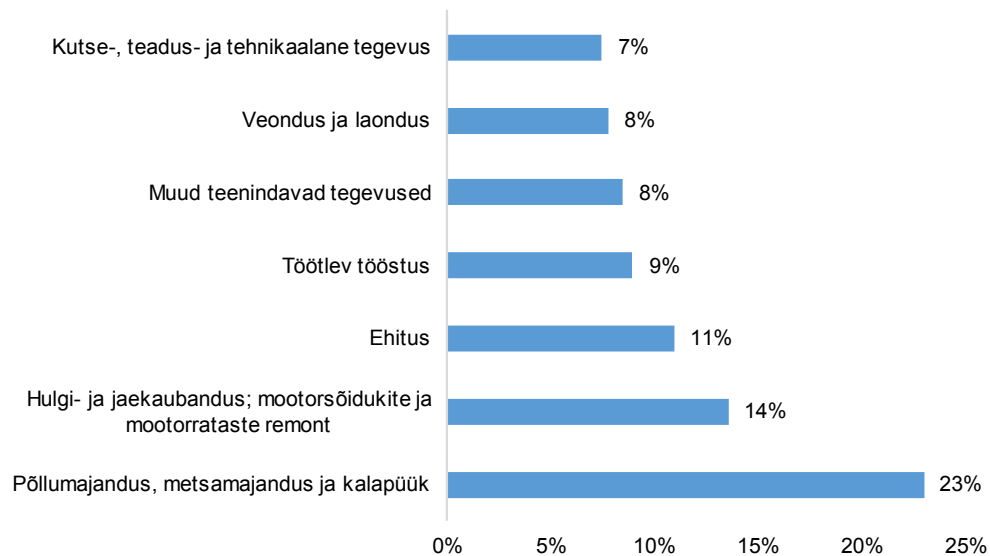
Tuginedes Statistikaameti 2016. aasta andmetele on Tamsalu valda registreeritud 5% kogu Lääne-Viru maakonna ettevõtetest ja Tapa valda 8% – kokku 13% maakonna ettevõtetest. Maakonnakeskuses Rakvere linnas on vastav portsent 29. Suures osas on tegemist vähem kui 10 töötajaga ettevõtetega (vt joonis 5). Rohkem kui 50 töötajaga ettevõtteid on piirkonnas registreeritud vaid viis ja üle 250 töötajaga ettevõtteid kõigest üks (2016. a. andmetel). Ettevõtete arv on aasta-aastalt kasvanud.

Joonis 5. Ettevõtete arv ühinenud Tapa vallas töötajate arvu lõikes 2012-2016 (Allikas: Statistikaamet)

Piirkonna ettevõtetest 23% (absoluutarvudes 131) liigituvad kategooria “Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük alla”, järgnevad hulgi- ja jaekaubandusega ning mootorsõidukite ja

mootorrataste remondiga tegelevad ettevõtted (77) ning ehitusettevõtted (62) (vt joonis 6). Mõnevõrra vähema, aga absoluutarvudes 40-50 ettevõtte tegevusvaldkond on lisaks töötlev tööstus, muud teenindavad tegevused, veondus ja laondus ning kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus. Võrreldes Tamsalut ja Tapat torkab silma, et Tamsalu vallas on rohkem põllumajanduse ja ehitusega tegelevaid ettevõtteid ning Tapa vallas veonduse ja laondusega ning teenindusega tegelevaid ettevõtteid.

Joonis 6. Ettevõtete arv ühinenud Tapa vallas peamiste tegevusvaldkondade lõikes (% kõigist piirkonna ettevõtetest) (Allikas: Statistikaamet)

2016. aastal olid Tapa valda registreeritud elanike jaoks suurimad tööandjad (ettevõtete poolt elanikele tehtud väljamaksed, maksumaksjate arv; Maksu- ja Tolliameti andmed) Tapa Vallavalitsus ise (sh lasteaiad ja koolid), Eesti Kaitseväge (riigikaitse), OPERAIL AS (raudteeveeremi ja vedurite remont), Eesti Raudtee AS (raudteetaristu arendamine ja korrashoid), Segers Eesti OÜ (tekstiilitööstus), Tapa Mill AS (puitehitusmaterjalide tootmine), Maarjamaa Hariduskolleeegium (Valgejõe õppekeskus; tundeelu- ja käitumishäiretega õpilaste kool), Hoolekandeteenused AS ja Universal Industries OÜ (metallitööd). Tegemist on valla territooriumil tegutsevate ettevõtetega. Tamsalu valla elanikele olid suurimad kohapeal paiknevad tööandjad E-Betoonelement AS (ehitusmaterjalide tootmine), JK Otsa Talu OÜ (piimakarjakasvatus), Kuie Põllumajandusühistu (piimakarja- ja teraviljakasvatus), Leventek OÜ (puidutöötlemine, hulgi- ja jaekaubandus), Maxima Eesti OÜ (jaekaubandus), OG Elektra AS (jaekaubandus), Tamsalu EPT AS (põllumajandusmehhanismide tootmine ja maaparandus), Tamsalu Kalor AS (elamumajandus), Võhmuta PM AS (teravilja- ja piimakarjakasvatus, loomakasvatus üldiselt), Porkuni Kool (õpilaskoduga riigikool erivajadusega lastele), Viru Haigla Aktsiaselts (tervishoiuteenused) ja Tamsalu Vallavalitsus koos hallatavate asutustega. Väljaspool valda on elanike suurimateks tööandjateks AS HKScan Estonia, Jeld-Wen Eesti AS, Hansaliin OÜ ja Baltic Log Cabins OÜ. Tapa vallas on eeskätt tegemist veonduse ja laonduse

ning töötleva tööstuse ettevõtetega, Tamsalu vallas põllumajanduse ja teenindusega, natukene vähem töötleva tööstusega tegelevate ettevõtetega. Eesti kontekstis n-õ suurimad tööandjad on E-Betonelement AS, Eesti Kaitsevägi ja OPERAIL AS.

Ühinenud valla keskus Tapa linn asub Eesti logistilises sõlmpunktis, kuhu on koondunud ka suur osa piirkonna (antud juhul endise Tapa valla) ettevõtetest. Arvestatava suurusega tootmisettevõtted paiknevad veel Moel, Jänedal ja Saiakoplis. Tamsalu valla ettevõtted (tulenevalt oma tegevusvaldkonnast) paiknevad aga hajutatult. E-Betonelement AS Tamsalu tehas asub Tamsalu linnas.

Tööstuspargid on loodud Tamsalus ja Tapal. Mõlemad tööstusalad asuvad raudtee suhtes logistiliselt heas asukohas.

Piirkonna olulisemad turismiettevõtted on OÜ Jänedal Mõis, Moe Mõis MTÜ ja MTÜ Ökokratt (Puhta vee teemapark). Suureks, aga hetkel kasutamata turismipotentsiaaliga piirkonnaks on veel Porkuni. Porkunis on järv, mõis ja paemuuseum. Mõis on aga aastaid suletud olnud ja järve ohustab kinnikasvamine.

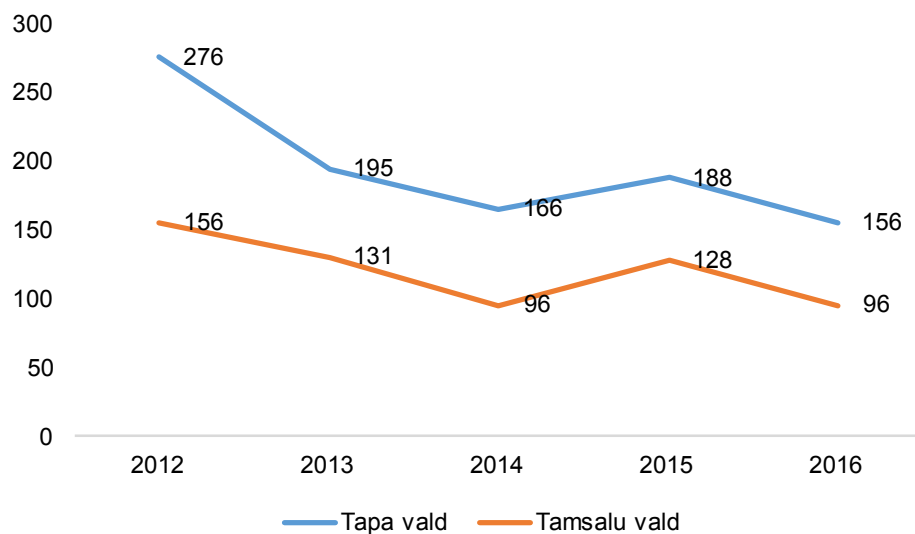
Suurt mõju piirkonna arengule, sh ettevõtlusele avaldavad raudteega ja Eesti Kaitseväge seonduvad arengud. Tapal tegutsevad Eesti Raudtee AS ja OPERAIL AS (Tapa depoo). Tapal asub Eesti Kaitseväge 1. jalaväebrigaad, mille koosseisu kuuluvad: Scoutspataljon, Kalevi jalaväepataljoni, Viru jalaväepataljoni, suurtükiväepataljon, õhutõrjepataljon, pioneeripataljon, tagalapataljon, staabi- ja sidekompanii, tankitõrjekompanii ja luurekompanii. Vallaga piirneb Kuusalu valla territooriumile jääv Kaitseväge keskpõlvkonn.

Ettevõtluse tugistruktuuridest tegutsevad piirkonnas MTÜ PAIK (Pandivere Arendus- ja Inkubatsioonikeskus, mille moodustavad Tamsalu, Väike-Maarja, Laekvere ja Rakke vald) ja MTÜ Arenduskoda (lisaks Tapa vallale omavalitsustest Kuusalu vald, Loksas linn, Kadrina vald ja Vihula vald). Tamsalu vald maksab alustavale ettevõttele ka 3000 euro suurust ettevõtlustoetust. Koostöös Tamsalu Gümnaasiumiga on vald korraldanud õpilaste äriideede konkurssi, lisaks valla ettevõtluspäev ja MTÜ PAIK korraldatav Pandivere ettevõtlusmess. Ühinemise järgselt korraldatakse aga LEADER tegevusgruppide töö ümber, samuti vaadatakse üle senised toetusmehhanismid.

2.2.3 Töö ja sissetulek

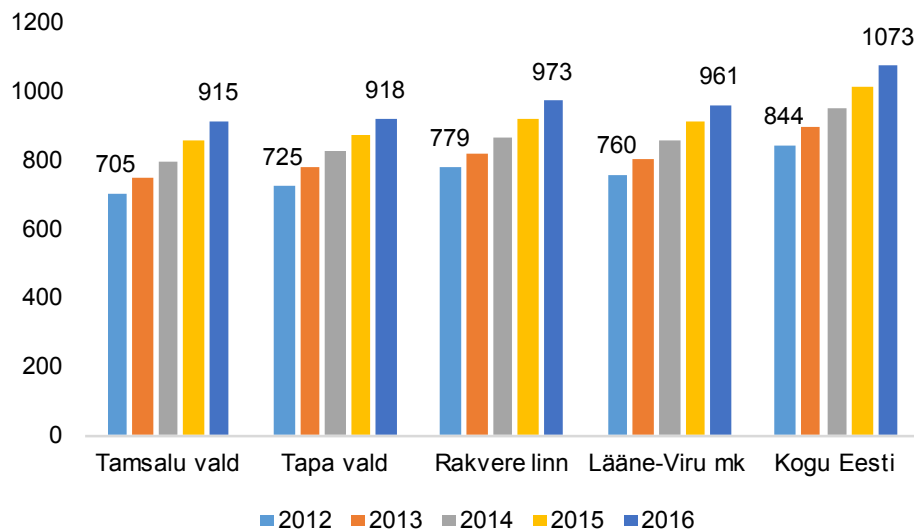
Piirkonna suurimatest tööandjatest oli juttu eelmises peatükis. Lääne-Viru maakonnas tervikuna oli tööhõive määr 2016. aastal Statistikaameti andmetel 58,4%. Maa-asulates on tööga hõivatute osakaal natukene suurem (61,4%), kui linnalistes asulates (sh Tamsalu linn ja Tapa linn) (54,3%). Tõenäoliselt on see tingitud piirkonna majanduslikust struktuurist, kus põllumajandusel on suur osakaal ja kus tööstusettevõtted asuvad väljaspool linnapiirkonda. Eestis keskmiselt oli 2016. aastal tööga hõivatud 65,6% 15-75-aastasest elanikkonnast. Tööjõus osalemise määr (lisaks tööga hõivatutele arvestatakse ka töötute arvu) oli Lääne-Viru maakonnas 65%, Eestis

keskmiselt 70,4. Töötute arv piirkonnas on järjepidevalt vähenenud (vt joonis 7), välja arvatud 2015. aastal, mil töötute arv korraks kasvas. Registreeritud töötute osakaal tööealisest elanikkonnast oli 2016. aastal Tapa vallas ligikaudu 3% ja Tamsalu vallas 4%. Võrdluseks, et Lääne-Viru maakonnas keskmiselt ja Rakvere linnas on töötute osakaal tööealisest elanikkonnast samuti 3%. Töötute osakaal tööealisest elanikkonnast on võrreldes 2012. aastaga vähenenud. Vaatamata registreeritud töötute arvu vähenemisele on piirkonnas probleemiks Eesti keskmisega võrreldes madalam tööga hõivatus. Viimane võib muuhulgas viidata pikaajalise töötuse probleemile.

Joonis 7. Aasta keskmine registreeritud töötute arv Tamsalu vallas ja Tapa vallas 2012-2016 (Allikas: Eesti Töötukassa)

Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu on piirkonnas sarnaselt Lääne-Viru maakonnale ja kogu Eestile kasvanud (vt joonis 8). Tapa vallas oli palgatöötaja kuukeskmine brutotulu 2016. aastal 918 eurot kuus, Tamsalu vallas 915 eurot kuus, Lääne-Viru maakonnas 961 eurot kuus. Eesti keskmisele jäävad aga piirkonna näitajad kõvasti alla. Eestis keskmine oli 2016. aastal 1073 eurot kuus. Kõrgeimat kuukeskmist brutotulu (1136 eurot kuus) teenivad mehed vanuses 25-49 (Tapa ja Tamsalu vallas keskmiselt). Naised teenivad kõikides vanuserühmades meestest vähem.

Joonis 8. Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu³ (eurodes) 2011-2015 (Allikas: Statistikaamet)

2.2.4 Kinnisvaraturg⁴

Kinnisvaraturu aktiivsus on püsinud aastate lõikes samal tasemel, pakkumiste arv ja hinnad on aga muutunud. Hinnad on viimase viie aasta lõikes tõusnud, viimasel aastal veidi stabiliseerunud. Oma roll on siinkohal ilmselt Tallinna kinnisvara kõrgel hinnal, paranenud transpordiühendustel ja Kaitsevägega seotud arengutel.

Sarnaselt ülejäänud Eestile on Tapa linnas tehtavatest kinnisvaratehingutest 70-80% seotud korteriomanditega. Kõige enam otsitakse ja ostetakse kahetoalisi kortereid. Viimaste osas on ka pakkumine kõige suurem. Viimase viie aasta jooksul on igal aastal tehtud umbes sadakond (+/-10%) tehingut just korteriomanditega. Eelistatud on kesklinna piirkond. Äärelinna sõjaväe piirkonda ostetakse kortereid vaid odavama hinnaga.

Maa-ameti andmetel on Tapa korterite mediaanhinna tõus 2017 I poolaastal võrreldes 2016 I poolega ligi 70%, mis vastab ka tegelikkusele. Kalleimad tehingud renoveeritud korteritega tehti 2017. aastal hinnaklassis 550-590 eurot/m², mis on Rakvere keskmisele ruutmeetri hinnaga üsna sarnane.

³ Palgatöötaja keskmine brutotulu kuus jagatud jagatud tulu saajate kuukeskmise arvuga. Brutotulu saajad – Maksu- ja Tolliameti tulu- ja sotsiaalmaksu, kohustusliku kogumispensioni makse ja töötuskindlustusmakse deklaratsiooni (TSD) vormil näidatud sotsiaalmaksuga maksustatava rahalise tasu, stipendiumi, toetuse, pensioni jm tasu saajate kuukeskmise arv. Palgatöötaja brutotulu – Maksu- ja Tolliameti tulu- ja sotsiaalmaksu, kohustusliku kogumispensioni makse ja töötuskindlustusmakse deklaratsiooni (TSD) vormil näidatud sotsiaalmaksuga maksustatav rahaline tasu, mida makstakse töötajale või avalikule teenistujale; stipendium, toetus ja pension, mida makstakse töö- või teenistussuhte puhul; seaduse või muu õigusakti alusel töö eest makstav tasu; tasu, mida makstakse isikule pärast töö- või teenistussuhte lõppemist (v.a töölepingu lõpetamisel või teenistusest vabastamisel makstav hüvitis).

⁴ Urmas Saarmetsa (Nord Property OÜ kinnisvaramaakler, Lääne-Virumaa piirkonna juht) koostatud ülevaade, veebruar 2018.

Hetkel on korterite hinnatase kujunenud järgmiselt:

- nn sõjaväelinnakus võib saada korteri alates 5000 eurost (remontimata) kuni 13 000 euron (remonditud korter);
- Kesklinna piirkonnas on hinnaerinevus suurem ja ka valik on erinev. Seal on ostjad valmis ostma 2-3-toalise renoveeritud korteri kuni 30 000 euro eest. Kõige nõutumad on aga heas seisukorras korterid vahemikus 10 000-20 000 eurot, sest kallimate korterite puhul võivad tekkida probleemid pankadepoolse finantseerimisega.

Samas on kasvanud huvi ka eramute vastu. Ka siinkohal on märgata teatavat hinnatõusu, aga konkreetseid numbreid on raske öelda. Eramute ostu puhul on hinda määravaid tegureid väga palju. Võib öelda, et enim nõutud on majad, kuhu võib kohe sisse kolida ja mille hind jääb vahemikku 40 000 kuni 70 000 eurot. Kalleim renoveeritud maja müüdi hinnaga 125 000 eurot. Odavaimad renoveerimist vajavad majad, mis hetkel turul on, jäävad vahemikku 20 000 kuni 30 000 eurot.

Märgata on ka teatavat huvi kasvu elamumaa kruntide vastu. Äripindadega on aga tehinguid harva ja ka pakkumine on väike.

Tamsalu korteriturg on aktiivsem, sest sealne hinnatase on võrreldes Tapaga madalam. Keskmise tehingu hind jääb mõne tuhande kuni 10 000 euro vahele, keskmine ruutmeetri maksumus on 50-150 eurot.

3. Sotsiaalkeskkond

3.1 Haridus ja noorsootöö

Ühinenud Tapa valla territooriumil tegutseb kokku 11 haridusasutust⁵:

- Tapa Gümnaasium (Pargi 12, Tapa)
- Tamsalu Gümnaasium (Kesk 11, Tamsalu)
- Tapa Vene Põhikool (Nooruse 2, Tapa)
- Lehtse Kool (lasteaed-põhikool) (kooliosa Tõõrakõrve külas, lasteaed Lehtse alevikus)⁶
- Jäneda Kool (lasteaed-põhikool) (Jäneda küla)
- Vajangu Põhikool (kaheastmeline, st õppetöö toimub kuni 6. klassini; kooli juures tegutseb lasteaiarühm) (Kooli 7, Vajangu küla)
- Tapa Lasteaed Pisipõnn (lasteaed Pisipõnn peahoones Nooruse 11, Tapa; Tapa Vene Põhikoolis Nooruse 2, Tapa; Vahakulmu külas)
- Tapa Lasteaed Vikerkaar (Ülesõidu 3, Tapa)
- Tamsalu Lastaed Kröll (Metsa 1, Tamsalu)
- Tamsalu Lastaed Kröll Sääse õppehoone (Ülase 14, Sääse alevik)
- Tapa Muusika- ja Kunstikool (Mai pst 5, Tapa)⁷

Lisaks nimetatud munitsipaalkoolidele tegutseb valla territooriumil veel kolm erivajadusega laste õpetamiseks mõeldud haridusasutust – Porkuni Kool Porkuni külas, Mihkli Kool Imastu külas ja Maarjamaa Hariduskolleeiumi Valgejõe õppekeskus Tapal. Porkuni Kooli näol on tegemist õpilaskoduga riigikooliga erivajadustega (mõõduka ja raske intellektipuudega, liitpuudega ja kerge vaimupuudega) lastele.⁸ Mihkli Kool asub Imastu Koolkodu ruumides.⁹ MTÜ Imastu Kooli Selts osutab teenust mõõduka, raske, sügava ja liitpuudega ning pervasiivsete psühhootiliste häiretega lastele.¹⁰ Maarjamaa Hariduskolleeium on Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav kool hariduslike erivajadustega õpilastele.¹¹

Tamsalu vallas osutavad n-ö noortekeskuse teenust MTÜ Vajangu Noorsootöö Keskus ja MTÜ Tamsalu NNKÜ-NMKÜ, Tapa vallas Tapa Lastekaitse Ühing (Tapa linnas), MTÜ Moe

⁵ Alates sügisest 2017 tegutseb ühinenud Tapa valla territooriumil 10 haridusasutust. 1. septembrist 2017 liideti Tamsalu Sääse Lasteaed Tamsalu Lasteaia Kröll. Uue asutuse nimeks sai Tamsalu Lasteaed Kröll. Tamsalu Lasteaia Kröll Tamsalu maja asub Tamsalus Metsa 1 ja Sääse maja aadressil Sääse alevikus Ülase 14.

⁶ Alates sügisest 2017 tegutseb Lehtse Kool (lasteaed-põhikool) aadressil Rägavere tee 19, Lehtse alevik (Lehtse keskushoones).

⁷ Alates sügisest 2017 on avatud ka Tapa Muusika- ja Kunstikooli Tamsalu filiaal, mis tegutseb Tamsalu kultuurimajas Sõpruse 3 ja Tamsalu gümnaasiumis Kesk 11.

⁸ Porkuni Kooli kodulehekül (külastatud 7.07.2017)

⁹ Sügisest 2018 lõpetab Mihkli Kool oma tegevuse Imastu külas ja kolib Rakverre.

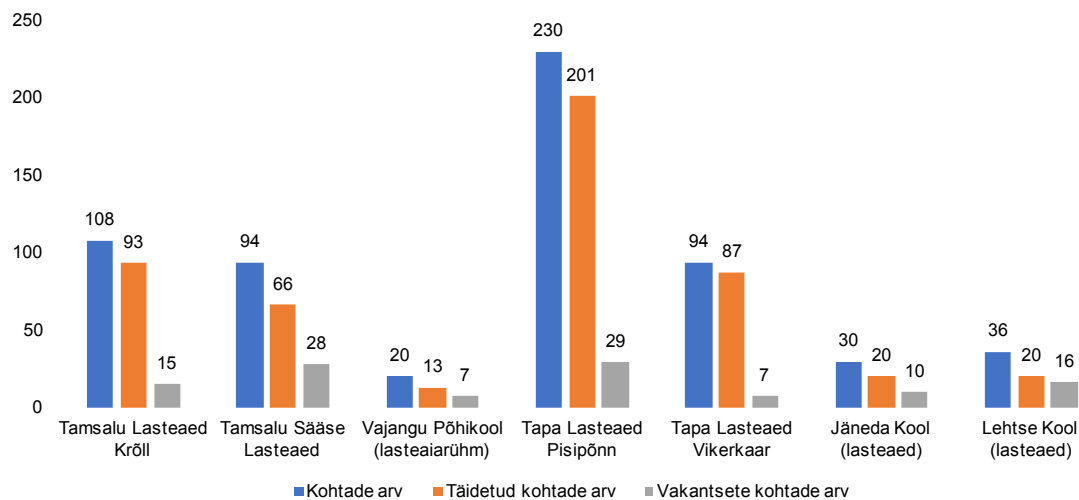
¹⁰ Mihkli Kooli kodulehekül (külastatud 7.07.2017)

¹¹ Maarjamaa Hariduskolleeiumi kodulehekül (külastatud 2.08.2017)

Külaselts (Moe piirkonnas), Lehtse Kultuurimaja (Lehtse piirkonnas) ja Jäneda Kool (Jäneda piirkonnas).

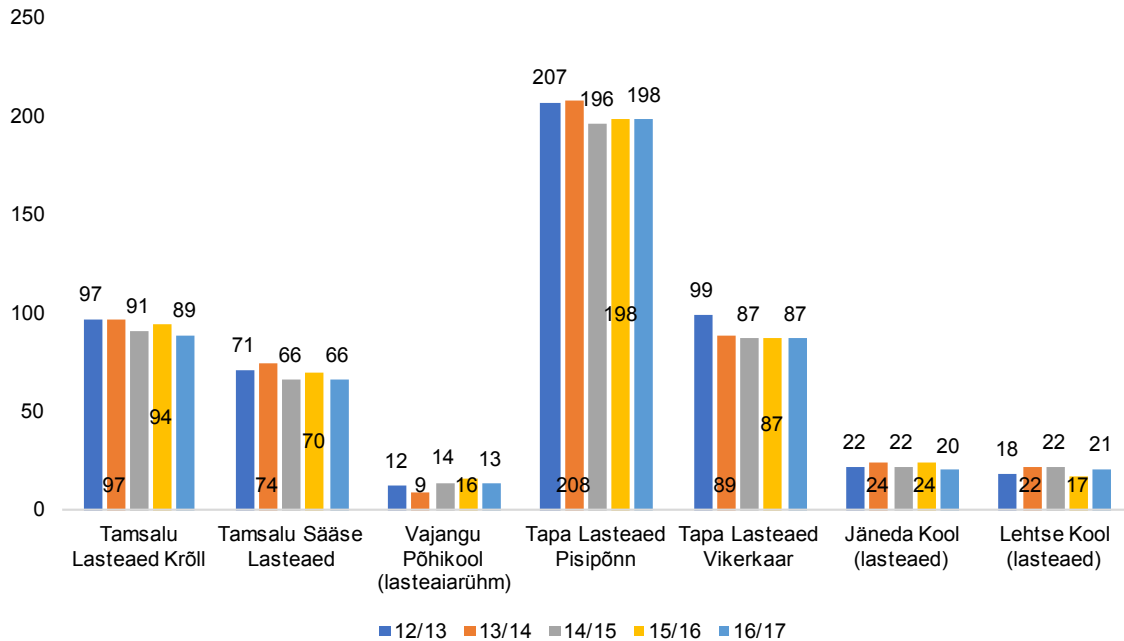
3.1.1 Alusharidus

Ühinenud Tapa valla lasteaedades käib 1. mai 2017 seisuga kokku 500 last, vabu lasteaiakohti on kokku 112 (vt joonis 9). Kõige rohkem vabu kohti on Tapa Lasteaias Pisipõnn (29) ja Tamsalu Sääse Lasteaias¹² (28). Valla lasteaedades õppivate laste arv on võrreldes 2012. aastaga vähenenud 6% võrra (absoluutarvudes 32) (vt joonis 10).

Joonis 9. Kohtade arv ühinenud Tapa valla lasteaedades 1.5.2017 seisuga (Allikas: Tapa Vallavalitsus, Tamsalu Vallavalitsus)

¹² Ülevaade on koostatud juulis 2017. 1. septembrist 2017 liideti Tamsalu Sääse Lasteaed Tamsalu Lasteaiaga Kröll. Uue asutuse nimeks sai Tamsalu Lasteaed Kröll.

Joonis 10. Ühinenud Tapa valla lasteaedades käivate laste arv 2012/2013-2016/2017 õppeaastal kooliaasta alguse seisuga (Allikas: Tapa Vallavalitsus, Tamsalu Vallavalitsus)

Krõlli lasteaia on kokku kuus rühma, Säase lasteaia viis (sh üks sobitusrühm), Vajangu Põhikooli juures tegutseb üks lasteaiaühm, Tapa Lasteaia Pisipõnn 11 rühma, Tapa Lasteaia Vikerkaar viis rühma, Lehtse Kooli lasteaia osas kaks rühma ja Jäneda Kooli lasteaia osas üks rühm. Tapa Lasteaia Vikerkaar käivad peamiselt vene emakeelega lapsed. Eesti keele õpe on kohustuslik alates 3. eluaastast.

Tapa Lasteaed Pisipõnn tegutseb kokku kolmes majas: peahoones, Tapa Vene Põhikooli hoones ja Vahakulmu külas. Tapa Lasteaial Vikerkaar ja Tamsalu Lasteaial Kröll (Tamsalus ja Säase alevikus) on oma majad. Teised lasteaia(lasteaiaühm(d)) paiknevad kooliga samas hoones. Lasteaedade ruumid on enamjaolt renoveeritud.

Lasteaiaõpetajatest ligikaudu pooled on kõrgharidusega ja pooled keskeri-, tehnikumiharidusega. Vaadates õpetajate vanusjaotust selgub, et pooled lasteaiaõpetajatest on üle 50-aastased, 30% õpetajatest on vanuses 40-49 ja kõigest 20% on nooremad kui 40. Veel hakkab silma asjaolu, et väiksemates lasteaedades on vanemaalisi õpetajaid rohkem kui suuremates. Kõikides lasteaedades on tugiteenustest tagatud logopeediline abi, samuti tervishoiutöötaja teenused. Säase ja Jäneda lasteaia on tööl logopeed-eripedagoog.

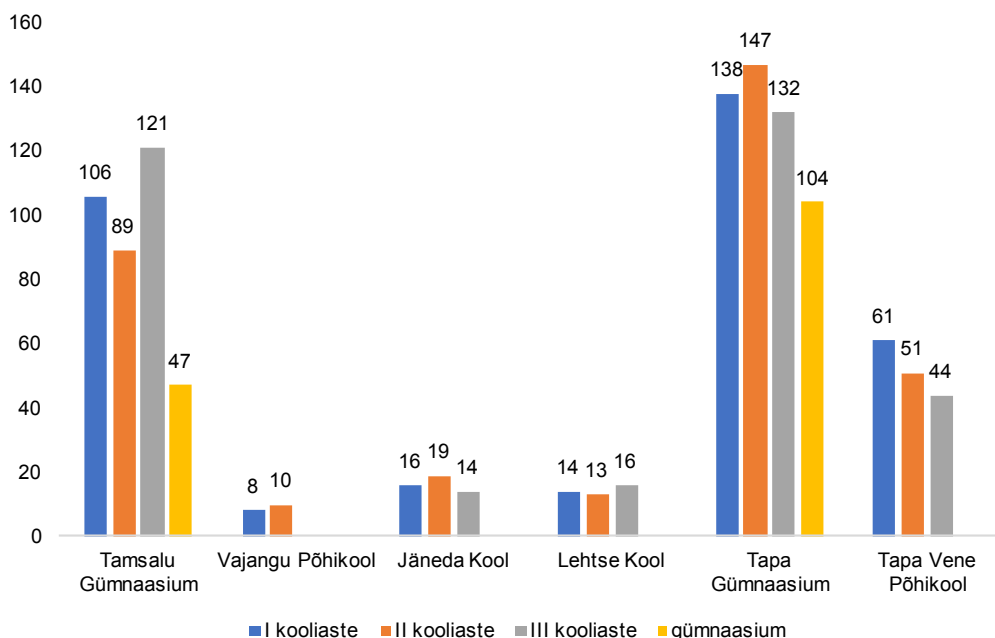
Praegune Tapa vald ostab sisse 16 ja Tamsalu vald 17 kohta. Tapa vallalt ostab Tamsalu vald ühe koha ja Tapa vald Tamsalult samuti ühe koha. Tamsalu valla lasteaedades käib mujalt lapsi kokku 14 ja Tapa valla lasteaedades 36 (üheksa Tallinnast ja kaheksa Kadrina vallast).

Eralastehoiuteenust pakub piirkonnas vaid MTÜ Tapa Lastekaitse Ühing. Avatud on üks 9-kohaline rühm, kuhu on eeskätt oodatud erivajadusega lapsed.

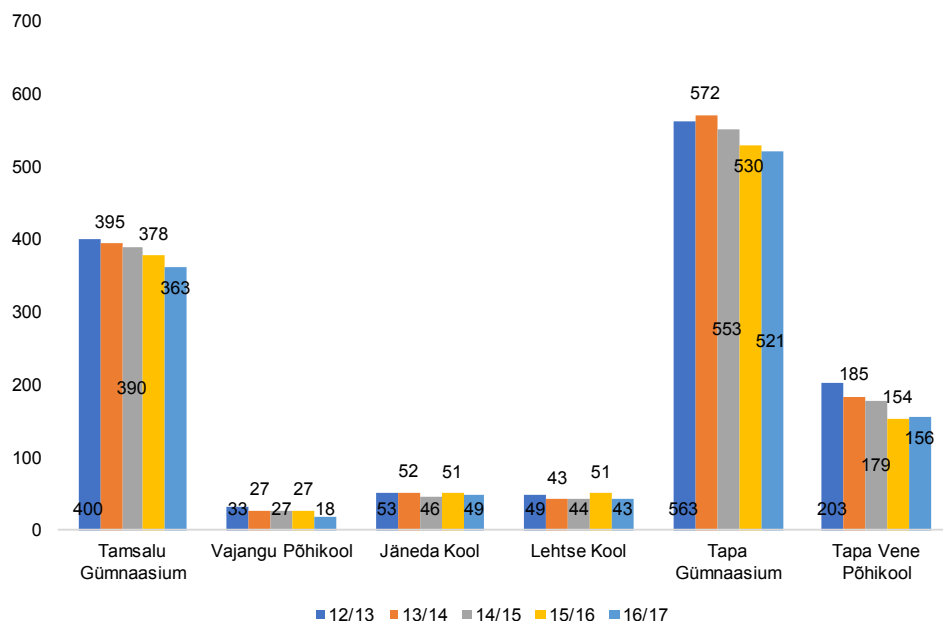
3.1.2 Üldharidus

Tapa valla üldhariduskoolides käib kokku 1150 õpilast. Nendest I kooliastmes 343, II kooliastmes 329, III kooliastmes 327 ja gümnaasiumis 151 õpilast (vt joonis 11).

Vajangu Põhikooli näol on tegemist kaheastmelise põhikooliga (alates 2016/2017 õppeaastast), st koolis toimub õppetöö kuni 6. klassini. Tapa Vene Põhikool oli enne Tapa Vene Gümnaasium, gümnaasiumi osa ei ole enam alates 2015/2016 õppeaastast. Õpilaste arv on vähenenud kõigis piirkonna üldhariduskoolides (vt joonis 12). Suurim õpilaste arvu vähenemine on tabanud Tapa ja Tamsalu gümnaasiumi.

Joonis 11. Õpilaste arv kooliastmete lõikes 2016/2017 õppeaastal kooliaasta alguse seisuga (Allikas: Tamsalu Vallavalitsus, Haridussilm)

Joonis 12. Ühinenud Tapa valla üldhariduskoolide õpilaste arv 2012/2013-2016/2017 õppeaastal (Allikas: Tamsalu Vallavalitsus, Tapa Vallavalitsus)¹³

Gümnaasiumite hooned on renoveeritud. Lehtse Kool alustab 2017/2018 õppeaastat uues hoones. Renoveerimist ootavad Jäned kool, Vajangu põhikool ja Tapa Vene põhikool.

Tulevase Tapa valla üldhariduskoolide õpetajatest omab ligikaudu 94% kõrgharidust, mõnedel üksikutel õpetajatel on üldkeskharidus või keskeri-, tehnikumiharidus. Sarnaselt lasteaiaõpetajatele on üle pooled õpetajad vanemad kui 50 eluaastat, 25% õpetajatest on vanuses 40-49 ja 20% nooremad kui 40 eluaastat. Taaskord, õpetajate vanus on kõrgem väiksemates maapiirkonna koolides.

Tugispetsialistidest on Tamsalu Gümnaasiumis tööl logopeed, sotsiaalpedagoog ja psühholoog. Vajangu Põhikoolis on tööl logopeed, Lehtse Koolis logopeed ja psühholoog. Jäned koolis töötab logopeed-eripedagoog. Tapa Gümnaasiumis on tugispetsialistidest tööl psühholoog, logopeed ja sotsiaalpedagoog, Tapa Vene Põhikoolis psühholoog ja logopeed.

Tamsalu vald ostab sisse kokku 66 koolikohta ja Tapa vald 122 kohta. Suurimad koolikoha müüjad on Tamsalu valla puhul Järva-Jaani vald (11 kohta) ja Väike-Maarja vald (10 kohta) ning Tapa valla puhul Kadrina vald (25 kohta), Rakvere linn (21 kohta) ja Tallinn (19 kohta). Tamsalu vald ostab Tapa vallalt kõigest ühe koolikoha ja Tapa ei ühtegi. Tamsalu valla koolides käib teistest kohalikest omavalitsustest koolis 12 õpilast, Tapa valla koolides 43.

¹³ Tapa Vene Põhikooli 2012-2015 õpilaste arv sisaldab ka gümnaasiumi astme õpilaste arvu. Alates 1.09.2015 tegutseb kool põhikoolina.

3.1.3 Huviharidus ja noorsootöö

Piirkonna koolides toimuvad erinevad ringitunnid alustades pilliõppest ja laulmisest, lõpetades erinevate aineringidega. Muuhulgas pakutakse ka tehnikaalast huviharidust – Lehtse koolis tegutses 2016/2017 õppeaastal arvutiring, Jäneda Koolis, Vajangu Põhikoolis, Tamsalu Gümnaasiumis ning Tapa Gümnaasiumis robootikaring, viimases ka tehnoloogiaring. Maapiirkonna koolides on huvitegevuse võimalused piiratumad ja linnakoolides mitmekesisemad.

Tapa Muusika- ja Kunstikoolis tegutseb muusikaosakond ja kunstiosakond. Muusikaosakonnas on võimalik õppida mängima erinevaid pille.¹⁴ Kunstiosakond avati 2015. aastal. Nooremates rühmatundides toimub käelise tegevuse üldine arendamine, tutvutakse töövõtetega. Vanemates rühmades tegeletakse lisaks praktilistele töödele paralleelselt ka kunstiajaloo ja teooriaga.¹⁵ 1. septembrist 2017 alustab tööd muusika- ja kunstikooli Tamsalu filiaal. Tapa linnas asuv muusikakooli hoone on osaliselt renoveeritud. Õppeaastal 2016/2017 õppis koolis 172 õpilast¹⁶

Tapa linnas tegutseb Lääne-Virumaa T. Ševtšenko nimeline Ukraina Kultuuri Pühapäevakool. Kool asutati 2011. aastal MTÜ Loomingulise Ühenduse Koit juurde. Koolis õpetatakse ukraina keelt ja kirjandust, ukraina ajalugu, rahvaluulet, muusikat ja laule.¹⁷ Õppeaastal 2016/2017 õppis koolis 12 õpilast.¹⁸

Tamsalu vald toetab valla eelarvest 6-19 aastaste laste ja noorte huvihariduse omandamist ka teiste omavalitsuste huvikoolides. 2016/2017 õppeaastal käisid 14 Tamsalu valla last huvikoolis Rakveres, 10 Väike- Maarjas, üks Kosel, üks Koerus ja üks Tapal. Tapa vallal on oma huvikool (eelpool nimetatud Tapa Muusika- ja Kunstikool) ja seega Tapa vald teiste omavalitsuste huvikoolides õppimist ei kompenseeri.

Täiskasvanute huviharidusliku sisuga koolitustega tegeleb Tapa Kultuurikoda, mis korraldab erinevaid huviringe (eakate võimlemine, segakoor, käsitööring jne).¹⁹ Kokku tegutseb kultuurikojas 16 ringi, millest võtab osa ligikaudu 180 inimest. Tamsalu kultuurimaja juures tegutsevad laulu-, rahvatantsu-, näite- ja laste huvialaringid (kokku 18 ringi, osalejate arv ligikaudu 225).²⁰ Üldharivaid üritusi korraldavad veel piirkonna raamatukogud, muuseumid ja kultuuriseltsid (vt peatükk 3.3). Lehtse Kultuurimajas tegutseb kuus ringi, milles osaleb ligikaudu 80 inimest. Tamsalu spordikompleksis toimuvatest treeningutest ja ringidest võtab osa ligikaudu 390 inimest.

¹⁴ Tapa Muusika- ja Kunstikooli kodulehekül (külastatud 7.07.2017)

¹⁵ Tapa Muusika- ja Kunstikooli arengukava 2015-2019 (2015)

¹⁶ www.haridussilm.ee (külastatud 7.07.2017)

¹⁷ Integratsiooni Sihtasutuse kodulehekül <https://www.integratsioon.ee/laane-virumaa-t-sevtsenko-nimeline-ukraina-kultuuri-puhapaevakool> (külastatud 7.07.2017)

¹⁸ www.haridussilm.ee (külastatud 7.07.2017)

¹⁹ Tapa Kultuurikoja kodulehekül (külastatud 7.07.2017)

²⁰ Tamsalu Kultuurimaja kodulehekül (külastatud 7.07.2017)

Noortekeskused on avatud Vajangu külas, Tamsalus ja Tapal. Moe piirkonnas toimuvad tegevused külaseltsi ruumides, Jänedal koolihoones ja külaseltsi ruumides ja Lehtses kultuurimaja ruumides. Lisaks huvitegevusele ja vaba aja veetmise võimaluste pakkumisele korraldatakse noortele vastavat eelarvelistele võimalustele töölaagreid ja erinevaid projektlaagreid. Tapa vallavalitsus toetab noorte kandikeskusi tegevustoetustega, lisaks toetatakse üritusi ja eriprojekte. 2016. aastal toimus nii Tapa kui Tamsalu vallas ülevallaline noorsootöö kvaliteedi hindamine, millest selgus, et uueks väljakutseks vallas on mobiilne noorsootöö.

Ühinenud Tapa valla noortekogu valimised toimuvad 2018. aasta sügisel.

3.2 Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

Piirkonna elanikele on tagatud sotsiaalhoolekande seaduses kirjeldatud sotsiaalhoolekandeline abi (hõlmab sotsiaaltoetusi ja -teenuseid) andmine. Ühinemise järgselt ühtlustatakse kohaliku omavalitsuse eelarvest makstavate toetuste pakett. Koostamisel on uus sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord ja vallavalitsuse vastav ametikohtade jaotus. Toetusliigid, mille osas paketid erinevad on järgmised: toetus ravimikulude hüvitamiseks ja abivahendite soetamiseks (Tapa vald), täiendav peretoetus (Tapa vald), küttetoetus (Tapa vald), ajutiselt perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus (Tapa vald), eaka sünnipäevatoetus (Tamsalu vald). Samuti on erinevad toetusmäärad.

Riigieelarvest rahastatavad, aga KOV poolt välja makstavad toetused on toimetulekutoetus ja vajaduspõhine peretoetus. Toimetulekutoetust saanud perekondade arv on vähenenud nii Tamsalu kui Tapa vallas. Võrreldes kogu Eesti ja Lääne-Viru maakonna keskmise ning Rakvere linna näitajatega makstakse Tamsalu ja Tapa vallas elaniku kohta tunduvalt rohkem toimetulekutoetust. Tapa valla näitajad on samuti olnud Tamsalu omast väiksemad, 2016. aastal aga enam-vähem võrdsed.

Tamsalu vallal (sh ka valla äriühingule kuuluvad korterid) on 181 munitsipaaleluruumi, kus elab kokku 255 inimest. Tapa vallal on 98 munitsipaalkorterit/sotsiaalkorterit, milles elab kokku 33 inimest.

Hooldekoduteenust osutavad piirkonnas omavalitsuse allasutustena Sääse Hooldekodu Sääse alevikus ja Tapa hooldekodu Tapa linnas. Sääse hooldekodus on kokku kohti 25 elanikule, mis on käesoleval hetkel kõik ka täidetud. Tapa hooldekodu mahutab 24 elanikku ja ka seal on kõik kohad täidetud. Üldhooldusteenust pakub veel Tapa linnas asuv Viru Haigla Hooldekodu, Imastu külas asuv OÜ Imastu Hooldekodu ja Pruuna külas tegutsev OÜ Indsalu. Erihoolekandeteenuseid pakuvad AS Hoolekandeteenused Tapa Kodu (Tapa linn), AS

Hoolekandteenused Põllu Kodu (Tapa linn), AS Hoolekandeteenused Imastu Kool-kodu (Imastu küla). Muid sotsiaalhoolekandelisi teenuseid pakuvad MTÜ Tapa Lastekaitse Ühing, MTÜ Maria Lastekeskus, MTÜ Seenior ja MTÜ Tapa Liikumispuudega Inimeste Ühing.

Tapa vald ostis 2016. aastal sisse 35 hooldekodukohta (OÜ-lt Häcke, Viru Haigla AS-lt ja OÜ-lt Ilmara), Tamsalu vald üheksa kohta (OÜ-lt Häcke, OP Eakatekodu OÜ-lt, Pandivere Pansion OÜ-lt ja MTÜ-lt Vahtra Hooldemaja).

Tamsalu valda teenindavad perearstid paiknevad Tamsalu linnas, vastuvõtud toimuvad ka Vajangul. Osutatakse ka ämmaemanda iseseisva vastuvõtu teenust ja füsioteraapiateenust. Tamsalus pakuvad hambaraviteenust Kersti Armipaik Hambaravi OÜ ja BonaDenta OÜ Tamsalu Hambaravi kabinet. Tamsalu linnas on kaks apteeki. Tapa valda teenindavad arstid asuvad Tapa linnas ja Lehtse alevikus. Tapa linnas asuvas Tapa polikliinikus (AS Viru Haigla) osutatakse iseseisva statsionaarse õendusabi teenust, ambulatoorse eriarstiabi teenust, sh erinevad uuringud ja analüüsid (kirurgi vastuvõtt, endoskoopilised uuringud, kõrva-nina-kurguarst, naistearst, ultraheli, füsioteraapia, hambaravi, toitumisharjumuste nõustamine), sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust ja tööalase rehabilitatsiooni teenust ning meditsiinilise transpordi teenust. 2017. aasta lõpuks peaks valmima Tapa tervisekeskuse hoone, kus saavad olema ruumid perearstidele ja pereõdedele, ämmaemandale, hambaarstidele, eriarstidele ning koduõenduse, taastusravi ja apteegi ruumid. Lisaks mahutab keskus röntgeni ja labori.²¹ Hetkel on Tapa linnas kolm apteeki.

3.3 Kultuur, sport ja vaba aeg

Piirkonna kultuurielus mängivad olulist rolli järgmised omavalitsuste hallatavad asutused: Tapa Kultuurikoda, Lehtse Kultuurimaja, Tamsalu Kultuurimaja, Tapa Linnaraamatukogu koos kolme harukoguga Moel (Saksi), Lehtses ja Jänedal, raamatukogud Tamsalus, Vajangul ja Assamallas, Tapa Muuseum (koduloomuuseum) ja Porkuni Paemuuseum ning Tapa Muusika- ja Kunstikool. Lisaks arvukad mittetulundusühingud ja eraettevõtted (nt OÜ Jänedal Mõis, MTÜ Jänedal Muuseum, MTÜ Ühendus RAAAM, kes korraldab etendusi Jänedal Pullitalli teatris ja Tapa vaksalis). Rahvamajad on ka Porkunis (eraomandis, haldab MTÜ Porkuni; renoveeritud 2000-ndatel aastatel) ja Vajangul (ruumid kuuluvad MTÜ-le Vajangu Tuletõrjeühing). Ringitegevust Porkuni ja Vajangu rahvamajades ei toimu. Munitsipaalmuuseumid paiknevad Tapal (Tapa Muuseum) ja Porkunis (Porkuni Paemuuseum). Porkuni Paemuuseumi hallata on ka Tamsalu lubjapark (lubjatööstuse ajaloopärand). Tamsalus asub ka Tamsalu Muuseum (oma olemuselt koduloomuuseum), mida haldab MTÜ Tamsalu Muuseumi Sõprade Selts, Jänedal mõisas Jänedal muuseum, mida haldab MTÜ Jänedal Muuseum.

²¹ AS Viru Haigla kodulehekül (külastatud 7.07.2017)

Tapa Kultuurikojas avati 2016. aastal digikino.²² Kultuurikoja ruumid vajavad aga täielikult renoveerimist. Samuti vajab renoveerimist Tamsalu Kultuurimaja – puuduvad pesemisvõimalused, korralikud riietusruumid, lavavalgustus, ventilatsioonisüsteem, probleeme on elektrisüsteemiga. Lehtse Kultuurimaja on renoveeritud. Tamsalu Kultuurimajas on 391-kohaline teatrisaal, kaks tantsusaali ja väiksemad ruumid ringitundideks. Kultuurimajas näidatakse ka kino.²³ Raamatukogudest on osaliselt renoveerimata Tapa Linnaraamatukogu. Eeskätt tuleks välja vahetada kogu küttesüsteem ja leida terviklahendus kütte- ja ventilatsioonisüsteemile. Tamsalu raamatukogu ruumides on tehtud jooksvat remonti. Enamus nimetatud asutustest tegutsevad multifunktsionaalsetes hoonetes.

Kultuurimajades ja raamatukogudes korraldatavatest huviringidest oli juba juttu huvihariduse peatükis. Veel korraldatakse erinevaid kultuurisündmusi jm üritusi. Piirkonna traditsioonilised kultuuriüritused on Tapa linnapäev, Lehtse Külakilb, Tamsalu päev, Tamsalu tantsulaager, erinevatele rahvusrühmadele suunatud üritused, tähtpäevade tähistamised jne.

Sporditeenust pakub Tapa piirkonnas Tapa Spordikeskus ja Tapa valla Spordikool (valla hallatav asutus). Tapa Spordikeskuse haldusalasse kuulub Tapa linnas asuv spordihoone (pallimängusaal, maadlusaal, jõusaal, jooksurada, võimalik on mängida lauatennist, lisaks on keskuses tervisetuba solaariumi, püstsolaariumi ja infrapunasaunaga)²⁴, Tapa linnastaadion, Jäned mänguväljakud, staadion ja spordihoone. Lisaks tegutsevad piirkonnas mitmed spordiklubid. Tamsalu linnas on olulised spordirajatised Tamsalu spordikompleks (valla hallatav asutus) (sh täismõõtmega korvpalliväljak, tenniseväljak, võrkpalliväljak, saali jalgpalliväljak, vähendatud mõõtmega saalihoki väljak, ujula, jõusaal, aeroobikasaal, 4,4 km ulatuses valgustatud tervise- ja suusarajad, discgolfi rada)²⁵, Tamsalu gümnaasiumi juures asuv staadion (jalgpall ja kergejõustik), Porkuni kooli juures asuv staadion. Uudekülas on erainitsiatiivil ehitatud liuväljak uisutamiseks ja jäähoki mängimiseks, Tapa linnas ja Tamsalu lähistel Einjärvel on krossirajad. Traditsioonilised spordiüritused piirkonnas on Lehtse Pinksi Pühapäev, Kõrvemaa karikavõistlused lauatennistes, presidendi suusamatk, Tamsalu triatlon, Tamsalu-Neeruti suusamaraton jpt.

Infot sündmuste kohta saab omavalitsuste kodulehekülgedelt ja sotsiaalmeediast, igakuiselt ilmuvast valla lehest (Tapa vallas nii vene kui eestikeeles).

²² Tapa Kultuurikoja kodulehekül (külastatud 7.07.2017)

²³ Tamsalu Kultuurimaja kodulehekül (külastatud 7.07.2017)

²⁴ Tapa Spordikeskuse kodulehekül (külastatud 7.07.2017)

²⁵ Tamsalu Spordikompleksi kodulehekül (külastatud 7.07.2017)

4. Looduskeskkond ja avalik ruum

Tapa vald ja Tamsalu vald on rikkad kaitsealuste loodusobjektide poolest – Kõrvemaa maastikukaitseala, Neeruti maastikukaitseala, Porkuni maastikukaitseala, Ohepalu looduskaitseala, Lasila looduskaitseala (muuhulgas on tegemist Natura aladega), lisaks pargid, allikad ja karstialad. Ühinenud Tapa valla territooriumile jäävad ka mitmed vääriselupaigad.²⁶

Tabelis 2 on toodud maakatastrisse kantud maa sihtotstarvete lõikes. Suurima osa katastriüksuste kogupindalast moodustab maatulundusmaa, mille all mõeldakse põllumajandussaaduste tootmiseks või metsakasvatuseks kasutatavat maad või maad, millel on metsa- või põllumajanduslik potentsiaal.²⁷ Elumumaa moodustab katastriüksuste kogupindalast Tapa vallas 2,2% ja Tamsalu vallas 1,3%. Omavalitsusele teadaolevalt lähiaastatel suuri elamuarendusi plaanis ei ole.

Tabel 3. Maakatastrisse kantud maa sihtotstarvete lõikes (ha) 31.07.2017. a seisuga (Allikas: Maakatastri statistika, Maa-ameti Geoportaal)

Katastriüksuse sihtotstarve	Pindala (ha), Tapa vald	% katastriüksuste kogupindalast, Tapa vald	Pindala (ha), Tamsalu vald	% katastriüksuste kogupindalast, Tamsalu vald
Elumumaa	571,8	2,2	286,8	1,3
Ärimaa	29,8	0,1	18,5	0,09
Tootmismaa	225,5	0,9	166,5	0,8
Veekogude maa	0	0	53,6	0,3
Transpordimaa	634,9	2,5	329,4	1,5
Jäätmeoidla maa	0,7	0,003	5,1	0,02
Riigikaitsemaa	575,7	2,2	0	0
Kaitsealune maa	0	0	0	0
Maatulundusmaa	23 445,1	91,4	20 282,3	95
Sihtotstarbeta maa	2,4	0,009	0,8	0,004
Mäetööstusmaa	13,9	0,05	41,9	0,2
Turbatööstusmaa	86,4	0,3	0	0

²⁶ Keskkonnaregister (külastatud 2.08.2017)

²⁷ Vabariigi Valitsuse määrus nr 155, vastu võetud 23.10.2008 “Katastriüksuse sihtotstarvete liigid ja nende määramise kord”

Katastriüksuse sihtotstarve	Pindala (ha), Tapa vald	% katastriüksuste kogupindalast, Tapa vald	Pindala (ha), Tamsalu vald	% katastriüksuste kogupindalast, Tamsalu vald
Sotsiaalmaa	166,7	0,6	60,5	0,3

Tähtsaim transpordiliik piirkonnas on raudteetransport. Raudtee ühendab Tamsalu ja Tapa linna Tartu ja Tallinnaga. Raudteetransporti kasutades on võimalik sõita ühest ühinenud valla otsast teise. Valda läbib Pärnu-Rakvere-Sõmeru põhimaantee ning Jägala-Käravate-Jõgeva-Tartu maantee (Piibe maantee). Bussiühendus on tagatud maakonnakeskuse Rakverega ja ka Tapa ja Tamsalu vahel.

Nii Tapa kui Tamsalu vald on hõlmatud korraldatud jäätmeveoga, mida käesoleval hetkel teostab AS Ragn-Sells. Tamsalu linnas asub Tamsalu jäätmejaam.

Tapa vallas tegeleb vee tootmisega ja reovee ärajuhtimise ning puhastamisega 100% vallale kuuluv äriühing OÜ Tapa Vesi ja Tamsalu vallas samuti täielikult vallale kuuluv AS Tamsalu Vesi. Viimastel aastatel on nii omavahenditest kui toetusrahadest tegeletud aktiivselt olemasoleva taristu parendamisega. Ühinemise järgselt nimetatud ettevõtted ühendatakse.

Toimiv kaugküttepiirkond on Tapa linnas, kus on kokku kolm katlamaja, Tamsalu linnas ja Sääse alevikus. Lehtses, Jänedal, Moel, Saiakoplis, Vajangul, Porkunis ja Assamallas on korterelamute ja asutuste hoonete kütmine korraldatud lokaalsete süsteemidega. Tapal on mitu kaugküttesüsteemiga mitteliitunud, lokaalseid kütelahendusi kasutavat suuremat ettevõtet ja asutust, sh AS OPERAIL Tapa Depoo, Kaitseväge 1. jalaväebrigaad jne. Tapa ja Tamsalu kaugküttepiirkondade soojusvõrk on täielikult rekonstrueeritud. Tapa linna kaugküttepiirkonna soojavarustusega tegeleb N.R. Energy OÜ. Kaugküttevõrk kuulub põhiosas äriühingule OÜ Tapa Vesi, kelle omanduses on umbes 7,4 km kaugküttetorustikku. N.R. Energy OÜ omab ligikaudu 1,6 km ning ülejäänud 1 km on teiste eraomanike valduses. Võrk on rendilepingu alusel N.R. Energy OÜ kasutuses kuni 2020. aastani. Tamsalu vallas on soojusettevõtjaks AS Tamsalu Kalor (100% vallale kuuluv ettevõtte).

Teede ja tänavate hoolduse osas on sõlmitud lepingud erinevate ettevõtetega. Tapa vallas tegeleb kõnniteede hooldusega valla hallatav asutus Tapa Vallahooldus. Viimase hallata on jäätmejaamad, haljasalad ja kalmistud.